

Svarmpar 2022

Kontroll av resistent parasiter i svenska fårbesättningar

Bakgrund

Oavsett om det gäller en storskalig lammproduktion eller bara lite får som hobby så finns parasiterna där och det behövs en strategi för att parasiterna inte ska påverka tillväxt och hälsa hos lamm och vuxna får. Maskar som smittar fåren när de äter gräs på betet, är det enskilt största veterinärmedicinska problemet hos får, och de växande lammen är extra känsliga för angrepp. Trots att man sedan länge sökt intensivt efter alternativ till avmaskning har det visat sig vara svårt att ha en effektiv parasitkontroll utan tillgång till avmaskningsmedel. Väl fungerande läkemedel för avmaskning av får är alltså en förutsättning för framgångsrik parasitbekämpning och därmed hållbar fårhållning.

Möjligheten till parasitbekämpning hotas därför när maskarna utvecklar motståndskraft (resistens) mot läkemedlen, vilket under senare år har rapporterats från allt fler länder med omfattande fårproduktion och även i Sverige. Som ett första test för att fånga upp eventuell resistens kan man utföra en så kallad kontroll efter behandling. Detta innebär att man tar ett uppföljande träckprov som analyseras 7–14 dagar efter avmaskning, för att få en uppfattning om hur behandlingen fungerat. Om kontrollen visar att avmaskningen inte fungerar gäller det att först analysera hur själva avmaskningsproceduren gått till;

- 1) har avmaskningsmedlet förvarats korrekt?
- 2) har doseringspistol använts och var den kalibrerad?
- 3) har djuren vägts och doserats på rätt sätt?

För att kunna fastställa om fåren är infekterade med resistent parasiter måste man därefter ta till den så kallade FECRT-metoden där effekten av olika avmaskningsmedlen testas genom att man tar träckprov på 15 får och avmaskar dem, och sedan på tio av dem som hade mest parasiter 7–14 dagar efter avmaskning. I de fall mer än 5 % av äggutskiljningen kvarstår och med viss statistisk säkerhet i beräkningen (nedre konfidensintervall under 90 %), är tolkningen att resistens mot preparatet har konstaterats.

Resultat

Antalet träckprovsundersökningar inklusive kontroll efter avmaskningar har fortsatt att öka under 2022, och uppgick till drygt 9 000 provsvar efter grundanalyser utförda på Vidilab. Ökningen ses som positiv då det är mycket viktigt att avmaskning endast sker vid påvisat behov bland annat för att motverka att maskarna utvecklar resistens.

I Sverige finns två typer av avmaskningsmedel att ge via munnen till får. Dessa registrerade preparat hör antingen till substansgruppen Makrocycliska laktoner (ML), såsom Ivomec® och Noromectin®, eller Bensimidazoler (BZ), såsom Axilur® och Valbazen®. Nio besättningar har efter misstanke om resistensproblem genomfört elva

FECRT, och resistens har konstaterats hos fem av dessa. Sex av besättningarna har utretts avseende ML, och konstaterat resistens i fem fall, medan den sjätte visade endast misstanke om resistens. Fem besättningar har kollat BZ (varav två även kollade ML) utan att resistens påvisats. Antalet besättningar med påvisad resistens under 2022 är i linje med antalet drabbade besättningar som fångats upp de senaste fem åren då två till nio besättningar konstaterats ha detta problem.

Den mindre prevalensstudien av 38 djurgrupper i 19 besättningar som genomfördes under året indikerade ett försämrat, men fortsatt relativt gott resistensläge i svenska besättningar. Prevalensen av BZ-resistens överensstämde med den större undersökningen från 2006–2007; 5 % (1 av 19 besättningar) att jämföra med 4 % i den äldre studien (2 av 45 besättningar). I den nya studien påvisades däremot parasiter resistenta även mot den andra substansgruppen ML i fyra besättningar, d v s i 21 %, i kontrast till fynden 2006–2007 då ingen sådan resistens förelåg i de 45 undersökta besättningarna. Detta är oroande, men internationellt sett ändå ett relativt gott resistensläge och motiverar fortsatt arbetet på inslagen bana. En av besättningarna med konstaterad resistens avseende ML, är en stor livdjursförsäljare. Här har djurägarna snabbt ställt om produktionen till vinterlamning för att med start 2023 kunna förmedla livlamm direkt från stall. Inom projektet tas styrdokument fram för att minimera risk för spridning av resistens vid denna typ av livdjurshandel.

Diskussion

Viktigaste parametern för att motverka resistensproblem i fårbesättningar anses vara att endast avmaska vid påvisat behov följt av att behandlingen genomförs på ett bra sätt. Därför är det glädjande att allt fler besättningar tar träckprover och även kontrollerar att behandlingen har fungerat.

Det är viktigt att förankra och uppdatera den kunskap som finns om parasitebekämpning, och det görs inom samarbetsgruppen Sampar med deltagare från Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), VÄXA Sverige och Gård & Djurhälsan (G&D). All information bör sedan nå ut till djurägare, rådgivare och andra intressenter, vilket har hög prioritet inom projektet och görs via gårdskontakt, hemsidor, möten, Facebook, kurser och artiklar.

Fortlöpande och omfattande arbete krävs även framgent för att såväl förhindra uppkomst som spridning av resistens. Vidare ger projektet möjlighet att bistå de besättningar som drabbas av misstänkta eller konstaterade resistensproblem.